

SADRŽAJ

PREDGOVOR	11
RIJEČ GRADONAČELNIKA	15

I. BJELOVARSKO PODRUČJE DO OSNIVANJA BJELOVARA 1756. GODINE

(dr. sc. Hrvoje Petrić)

NAJSTARIJI PODACI O NASELJAVANJU OKO DANAŠNJEG BJELOVARA	17
SREDNJOVIJEKOVNE PROMJENE	26
Politički i upravni ustroj u srednjem vijeku	26
Srednjovjekovne katoličke župe	29
O gospodarstvu, srednjovjekovnim posjedima i naseljenosti	31
Srednjovjekovna gradska naselja	38
Jesu li postojala naselja Belovar i Beloblatje (Beloblaće) oko današnjega grada Bjelovara u srednjem vijeku?	40
O KULTURI I ZNAMENITIM OSOBAMA S PROSTORA OKO DANAŠNJEG BJELOVARA U DOBA HUMANIZMA	42
O podrijetlu Jana Panonca (Janusa Pannoniusa, Ivana Česmičkog) i njegovoj braći iz Donje Česmice	42
Petar Gudovečki	49
„Krhotine“ o povijesti obrazovanja	51
BJELOVARSKI KRAJ U RANOME NOVOM VIJEKU	54
O osmanskim pustošenjima na današnjem prostoru Bjelovara	54
Belovar (<i>Wellowar</i>) u 17. stoljeću	61
O BJELOVARU I VARAŽDINSKOM GENERALATU DO 1756. GODINE	101

II. VOJNI GRAD BJELOVAR U RAZDOBLJU 1756. – 1871.

(dr. sc. Željko Holjevac)

POLITIČKI I UPRAVNI RAZVOJ	143
Stožerno mjesto i vojni komunitet u drugoj polovici 18. stoljeća	143
Vojni komunitet i stožerno mjesto u prvoj polovici 19. stoljeća	160
VOJNO STANOVNIŠTVO I KOMUNITETSKO DRUŠTVO	180
Stanovništvo i demografske promjene	180
Društveni odnosi, socijalna pitanja i imovinske prilike	192

GOSPODARSTVO U VOJNOM BJELOVARU	208
Poljoprivreda u gradskoj okolini	208
Obrt i trgovina	213
Bjelovarsko svilarstvo	217
Ostale djelatnosti, financijsko poslovanje i sajmovi	221
Promet i komunikacije, poštanska afera početkom 1860-ih godina	228
CRKVA, ŠKOLSTVO, ŽIVOT I KULTURA	230
Vjerske zajednice i dušobrižništvo	230
Školstvo i pismenost	237
Bilješke o zdravstvu, kulturnom stvaralaštvu i svakodnevlju	242

III. POVIJEST BJELOVARA OD 1871. DO KRAJA DOMOVINSKOGA RATA 1995. GODINE (Željko Karaula, prof.)

RAZVOJAČENJE VARAŽDINSKE KRAJINE, POLITIČKI I DRUŠTVENI RAZVOJ	
GRADA U PRVOM DESETLJEĆU NAKON RAZVOJAČENJA	247
Razvojačenje Varaždinskoga generalata i stvaranje građanske uprave (1871. – 1872.)	247
Bjelovar za vrijeme načelnika Jurja Cuvaja (1871. – 1881.)	250
Društveni razvoj u prvom desetljeću nakon razvojačenja (1871. – 1881.)	252
POLITIČKI ŽIVOT BJELOVARA (1881. – 1913.)	254
Popis stanovništva grada Bjelovara 1880. godine	254
Gradski načelnik Andrija Radanović i razvoj Bjelovara (1881. – 1888.)	255
Bjelovar za vrijeme velikog župana Budislava pl. Budisavljevića Priedorskog (1884. – 1889.) ...	257
<i>Bjelovarska afera</i> 1888. godine	260
Blaževčevo doba (1889. – 1913.)	261
ŽIDOVSKA ZAJEDNICA U BJELOVARU (1871. – 1941.)	274
BJELOVAR ZA VRIJEME PRVOGA SVJETSKOG RATA (1914. – 1918.)	277
POLITIČKA I DRUŠTVENA SITUACIJA U GRADU DO	
ŠESTOSIJEČANJSKE DIKTATURE (1918. – 1929.)	280
Bjelovar u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca	280
Gradski načelnik Ladislav pl. Labaš (1920. – 1925.)	286
Razdoblje vladavine gradskih povjerenika (1925. – 1928.)	289
Komunistička partija u Bjelovaru	290
POLITIČKA SITUACIJA U GRADU OD ŠESTOSIJEČANJSKE DIKTATURE	
DO POČETKA DRUGOGA SVJETSKOG RATA (1929. – 1941.)	293
Gradski načelnik Dražen Kvaternik (1932. – 1935.)	295

Hrvatska seljačka stranka pod udarom šestosiječanjskog režima	297
Ustaško-nacionalistički pokret u Bjelovaru (1931. – 1941.)	299
Politička situacija u Bjelovaru nakon 1935. godine	301
Hrvatski seljački pokret u Bjelovaru poslije 1935. godine	302
Gradonačelnik Nikola Šiprak (1936. – 1938.) i razvoj grada do 1941. godine	303
Bjelovar u Banovini Hrvatskoj (1939. – 1941.)	308
BJELOVAR ZA VRIJEME NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE (1941. – 1945.)	
I DRUGOGA SVJETSKOG RATA	311
<i>Bjelovarski ustanak</i> (7. – 10. travnja 1941.) i ustroj nove ustaške vlasti	311
Zločin u Gudovcu – prvi ustaški masakr u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj	313
Progoni Srba i komunista u Bjelovaru	315
Upravno i vojno ustrojstvo vlasti Nezavisne Države Hrvatske u Bjelovaru	317
Progon i likvidacija bjelovarskih Židova	318
Stanje u gradu tijekom rata i opskrba grada	320
Društveni život u Bjelovaru za vrijeme rata	323
Bjelovarska Hrvatska seljačka stranka između ustaškog i partizanskog pokreta	325
Razvoj Narodnooslobodilačkog pokreta u Bjelovaru i bjelovarskom kraju	325
Kraj rata 1945. godine	329
USPOSTAVLJANJE NOVE VLASTI I GRAD BJELOVAR	
U NOVOJ JUGOSLAVENSKOJ DRŽAVI	331
Revolucionarni teror 1945. godine u Bjelovaru i bjelovarskom kraju	331
OBNOVA I RAZVOJ BJELOVARA (1945. – 1990.)	334
Konfiskacija i nacionalizacija	334
Razdoblje centralnoadministrativne uprave (1945. – 1952.)	335
Komunalno-gospodarska i društvena zbivanja (1945. – 1980.)	337
Bjelovar u administrativno-teritorijalnoj podjeli: Narodna Republika Hrvatska/ Socijalistička Republika Hrvatska/Republika Hrvatska	340
STVARANJE I DJELOVANJE KOMUNISTIČKE VLASTI POSLIJE 1945. GODINE	341
HRVATSKO PROLJEĆE I NJEGOV SLOM U BJELOVARU (1970. – 1972.)	344
VAŽNIJA ZBIVANJA U GRADU I OPĆINI BJELOVAR OD 1974. GODINE	348
STANOVNIŠTVO BJELOVARSKO-BILOGORSKE ŽUPANIJE	
I GRADA BJELOVARA (1945. – 1991.)	351
BJELOVAR U RAZDOBLJU STVARANJA SAMOSTALNE REPUBLIKE HRVATSKE	
U DOMOVINSKOM RATU (1991. – 1995.)	353
Demokratski izbori u Bjelovaru 1990. godine	353
Približavanje rata – Općina Bjelovar 1991. godine	356
Sukobi i osvajanje vojarne Jugoslavenske narodne armije <i>Božidar Adžija</i> u Bjelovaru	359

Zborno područje Bjelovar i ratni put 105. brigade Zbora narodne garde/ /Hrvatske vojske u Bjelovaru	365
Angažiranje i borbe 105. brigade u zapadnoj i istočnoj Slavoniji	365
Političko i društveno stanje u Bjelovaru	368
GOSPODARSKI RAZVOJ BJELOVARA (1871. – 1995.)	371
Gospodarski razvoj Bjelovara (1871. – 1888.) u sastavu građanske Hrvatske	371
Obrtnička etapa razvoja grada	371
Gospodarstvo Bjelovara od početka vladavine bana Khuena-Héderváryja do kraja Prvoga svjetskog rata (1883. – 1918.)	373
Manufakturno-industrijska etapa razvoja	377
Gospodarstvo i industrija između dva svjetska rata (1918. – 1941.)	379
Industrija, trgovina i obrt (1918. – 1930.)	379
Zastoj u razvoju bjelovarskoga gospodarstva (1932. – 1941.)	383
Poljoprivreda i stočarstvo	385
Važniji gospodarski subjekti i udruženja u Bjelovaru (1945. – 1990.)	387
Tvornica strojeva i ljevaonica <i>Tomo Vinković</i>	387
Tvornica automobilskih dijelova (TAD)	389
Poduzeće za proizvodnju, remont i promet <i>Tehnika</i>	389
Industrija mliječnih proizvoda <i>Sirela</i>	389
Tvornica keksa i vafla <i>Koestlin</i>	390
5. maj Bjelovar	391
Drvena industrija <i>Česma</i>	391
Građevinsko poduzeće <i>Tehnogradnja</i>	392
Ostale tvrtke u Bjelovaru	392
Županijska komora Bjelovar	394
Veterinarska stanica Bjelovar	394
Slom socijalističkoga gospodarstva u Bjelovaru krajem 80-ih godina 20. stoljeća	394
Gospodarstvo Bjelovara u razdoblju tranzicije (1990. – 1995.)	395
DRUŠTVENI, KULTURNI I SPORTSKI ŽIVOT BJELOVARA (1871. – 1995.)	397
Hrvatsko pjevačko društvo <i>Dvojnice</i> (1873. – 1941.)	397
Hrvatsko streljačko društvo u Bjelovaru (1873. – 1914.)	399
<i>Hrvatski sokol</i> u Bjelovaru (1884./1905. – 1941.)	399
<i>Srpski soko</i> u Bjelovaru (1907.)	402
Dobrovoljno vatrogasno društvo u Bjelovaru (1873. – 1995.)	403
Hrvatsko obrtno-radničko pjevačko društvo <i>Golub</i> Bjelovar (1887. – 1995.)	404
Ostala društva u Bjelovaru između dva rata	406

Kulturne i društvene institucije u Bjelovaru do 1995. godine	406
Od časničkog <i>Casino-verein Belovar</i> do Narodne knjižnice <i>Petar Preradović</i> (1832. – 1945.) i ostalih čitaonica u Bjelovaru	406
Osnivanje i rad Srpske čitaonice (1891. – 1941.)	409
Narodno kazalište u Bjelovaru (1945. – 1959.)	409
Gradski muzej Bjelovar	410
Državni arhiv Bjelovar	410
Školstvo u Bjelovaru (1871. – 1945.)	411
Odgoj i obrazovanje poslije Drugoga svjetskog rata (1945. – 1995.)	413
Osnovne škole	413
Srednje škole	415
Ostale odgojno-obrazovne i stručne ustanove	419
Zdravstvo i ljekarništvo (1871. – 1995.)	420
Ljekarna <i>K crnom orlu</i>	423
Ljekarna <i>K anđelu</i>	423
Vjerski život u Bjelovaru (1872. – 1995.)	424
Izdavaštvo i novinstvo u Bjelovaru (1875. – 1995.)	427
Sport u Bjelovaru	433
Nogomet	433
Planinarsko društvo <i>Bilogora</i>	434
Rukomet	434
Šah	435
Moto-klub Bjelovar	436
Stolni tenis	437
Bjelovarski plivački klub	437
Ostali sportovi	438
SAŽETAK	441
SUMMARY	446
KRONOLOGIJA	453
IZVORI I LITERATURA	465
KRATICE I NOVČANE JEDINICE	487
KAZALO IMENA	493
O AUTORIMA	501